

شماره نشر: ۱۷۴

فرمان آتش در کوهستان‌های باختر

تاریخ نظامی کرمانشاهان در قرن معاصر

تألیف: سورنا کیانی

کیانی، سورنا، ۱۳۴۷ -

فرمان آتش در کوهستان‌های باختر؛ تاریخ نظامی کرمانشاهان در قرن معاصر / تألیف سورنا کیانی؛ ویراستار علی اعوانی. - تهران: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران (نشر اجا)، ۱۳۸۹.

۴۹۴ ص - (نشر اجا، ۱۷۴)

ISBN ۹۷۸-۹۶۴-۶۶۳۰-۶۱-۱

شابک: ۸۰۰۰۰ ریال

۱. کرمانشاهان - تاریخ نظامی. ۲. جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷-کرمانشاهان. ۳. جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷- خاطرات. ۴. کرمانشاهان. الف. اعوانی، علی، ۱۳۳۷- ویراستار. ج. سازمان عقیدتی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران. انتشارات. د. عنوان.

شماره کتابشناسی ملی ایران ۲۴۳۰۲۳۵

۹۵۵/۴۴

DSR۲۰۲۷/۸۲۵۹

فرمان آتش در کوهستان‌های باختر

تألیف	:	سورنا کیانی
ویراستار	:	علی اعوانی
طرح روی جلد	:	حسن عظیم‌لو
صفحه‌آرا	:	کبرا طیبی
شمارگان	:	۳۰۰۰ نسخه
نوبت و سال چاپ	:	اول / ۱۳۹۰
قیمت	:	۸۰۰۰ تومان
ناشر	:	نشر اجا
شابک	:	ISBN ۹۷۸-۹۶۴-۶۶۳۰-۶۱-۱

❖ نشانی: تهران - صندوق پستی ۱۷۱۴ - ۱۱۱۵۵

❖ تلفن ۸۱۹۵۴۴۲ و ۸۱۹۵۳۳۸۱ دورنگار: ۸۴۱۱۰۴۷

❖ مرکز عرضه محصولات فرهنگی ارتش: تلفن: ۸۱۹۵۴۴۱۹-۰۹۱۱۸۳۳۳ و ۲۲۹۳۹۱۲۴

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فرازی از فرمان پیشوای متقیان، امیرالمؤمنین، علی^(ع) به مالک اشتر نخعی در باب

فرماندهی و سپاه‌داری

ای پسر حارث! خدای خود را غافل مپندار که او همیشه در کمین ستمکاران است. فریاد بندگان را به دقت گوش کن و کوچک‌ترین مظلومه را از بزرگترین کسان صرف‌نظر مفرما!

هر آن امری که از مافوق می‌شنوی، با امر خدای بسنج! چنانچه خداوند تو را از آن عمل نهی می‌کند، زنهار فرمان خالق را در راه هوس مخلوق قربان مکن!

ای مالک، تا می‌توانی افسران سپاه خود را از خانواده‌های نجیب و دودمان‌های با شرافت و اصیل انتخاب کن. به‌ویژه تاریخ پیشینیان و اجداد فرماندهان سپاه باید به دقت بررسی شود، تا مبدا آلوده‌نژادان و پست‌فطرتان به مقام سرداری رسند و موقعیت حساس افسری را اشغال کنند.

افسر باید به عظمت روح و شجاعت قلب، سرآمد همه سپاه بوده و نقشه‌های جنگ را آن‌چنان تنظیم کند که پیروزی خویش و حفاظت خون سربازان را ضمانت نماید.

ای مالک، واحدهای خود را با مراعات دقیق جنگ، سان ببین و ستون‌های لشکر را همچون باغبانی که چمن آراید و سرو و صنوبر بر کنار جویبار بنشانند، به‌صاف کن. آن‌گاه بر هنگ‌ها و فوج‌ها، فرماندهان برگزیده و نخبه بگمار.

افسر فعال و مقتدر آن‌کس تواند بود که خشم را با بردباری و ملایمت را با متانت به خوبی بیامیزد.

ای افسر! اگر به راه حفظ شرافت سربازان جان‌یباری، سزاوار است، زیرا عملاً به آنان درس فداکاری و صمیمیت می‌آموزی.

- اگر خواهی سربازان از افسران خود مهربانی و عطفوت ببینند، نخست تو بر افسران مهربان و با شفقت باش. بر سرداران فداکاری که دست نشانده و پرورش یافته‌تو هستند، پدر باش، تا آنها هم بر سپاه پدری کنند.
- آنچه با افراد سپاه وعده می‌کنی، لازم است به هر قیمت که باشد وفا کنی. تو سرداری، اگر بر عهد و پیمان ارزش نگذاری، چگونه وفاداری و ثبات را از سربازان زیردست توقع خواهی داشت.
- سرباز را آن‌چنان بی‌نیاز و چشم و دل سیر نگه‌دار که گوهر را با خاک فرق نهد و ثروت جهان در نظرش خاشاکی ناچیز جلوه کند. وای بر تو، وای بر ملت، اگر سربازانش گرسنه و بی‌توان باشند، تهی‌دست، قلبی تهی و روحی افسرده دارد. چه زود که در نخستین دیدار دشمن، دست از پیکار بکشد و میدان نبرد را جولانگاه حریف قرار دهد.
- سپاه آن زمان به افسر خود راست می‌گوید که از افسر راست شنیده باشد، آن هنگام به زیر دست مهربانی می‌کند که از زبردست لذت عطفوت و مرحمت را ادراک کرده باشد.
- راضی مباش که سپاه بیش از میعاد مقرر خویش در اردو اقامت کند. نباید سپاه را خسته و بیزار کرد، نباید گذاشت که در اثر فشار بی‌هوده، آتش عشق و فداکاری در کانون سینه سرباز افسرده و خاموش شود.

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
فصل یکم: جغرافیای طبیعی، سیاسی و نظامی استان کرمانشاه	
موقعیت جغرافیایی و تقسیمات سیاسی استان کرمانشاه	۲۵
جغرافیای طبیعی و اقلیمی استان کرمانشاه	۲۶
رشته ارتفاعات مهم استان کرمانشاه	۲۷
شبکه آب‌های استان کرمانشاه	۲۹
دهلیزهای مهم استان کرمانشاه	۳۰
جلگه‌های مهم استان کرمانشاه	۳۱
راه‌های مهم ارتباطی در استان کرمانشاه	۳۱
محورهای مهم نفوذی و ارتباطی استان کرمانشاه	۳۲
کلیات انسانی و وضعیت اقتصادی استان کرمانشاه	۳۳
یکان‌های نظامی و انتظامی مستقر در استان کرمانشاه	۳۶
موقعیت نظامی استان کرمانشاه	۳۶
شکل هندسی نوار مرزی استان کرمانشاه و تأثیر آن در عملیات نظامی	۳۸
بررسی جنبه‌های نظامی زمین در استان کرمانشاه	۳۹
تأثیر زمین بر راهکارهای پدافندی و آفندی نیروهای عراقی	۴۴
تأثیر زمین بر راه کارهای پدافندی و آفندی نیروهای ایرانی	۴۷
جنبه‌های پشتیبانی خدمات مردمی در استان کرمانشاه	۴۸
نتیجه‌گیری	۵۰
فصل دوم: اهم تغییرات ساختاری و مأموریت‌های لشکر ۸۱ زرهی...	
تاریخچه تشکیل و تغییرات ساختاری لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه	۵۵
اهم مأموریت‌های یکان نظامی کرمانشاه (سال ۱۳۰۷ الی ۱۳۵۷)	۵۹
فصل سوم: کرمانشاهان در جنگ‌های جهانی اول و دوم جهانی	
کرمانشاهان در جنگ جهانی اول	

۶۷	اشغال ایران توسط دول درگیر در جنگ
۶۸	مبارزهٔ تشکیلات دفاع ملی کرمانشاهان علیه نیروهای روسی
۶۹	مأموریت و چگونگی اجرای عملیات سپاه سوارنظام قفقاز در ایران
۷۱	عملیات آفندی قوای عثمانی علیه نیروهای روسی در کرمانشاهان
۷۲	بازگشت قوای عثمانی به سرزمین بین‌النهرین و سقوط کرمانشاهان
۷۳	خاتمه جنگ اول جهانی

کرمانشاهان در جنگ دوم جهانی

۷۳	نطق آتشین آدولف هیتلر و آغاز جنگ دوم جهانی
۷۴	اشغال ایران توسط متفقین
۷۷	سازمان، عملکرد و وضعیت نیروهای خودی و دشمن در غرب کشور
۷۷	طرح عملیاتی لشکر ۱۲ کرمانشاهان قبل از حمله متفقین
۷۸	رویدادهای روز سوم شهریور ماه ۱۳۳۰ در کرمانشاهان
۷۹	رویدادهای روز چهارم شهریور ماه ۱۳۳۰ در کرمانشاهان
۸۰	رویدادهای روز پنجم شهریور ماه ۱۳۳۰ در کرمانشاهان
۸۱	رویدادهای روز ششم شهریور ماه ۱۳۳۰ در کرمانشاهان
۸۲	سرنوشت لشکر ۱۲ کرمانشاهان

فصل چهارم؛ روابط تاریخی ایران و عراق

۸۷	روابط بین ایران و عراق پس از استقلال آن کشور
۸۷	چگونگی عقد پیمان سعدآباد
۸۸	تأثیر کودتای ۱۹۵۸م در روابط عراق با ایران
۹۰	روابط دولت بعث عراق با ایران
۹۱	چگونگی عقد قرارداد ۱۹۷۵م الجزایر
۹۲	مقادیر قرارداد ۱۹۷۵م الجزایر
۹۳	روابط ایران و عراق پس از پیروزی انقلاب اسلامی
۹۴	اقدام‌های ستیزه‌جویانهٔ دولت بعث عراق علیه ایران
۹۶	اهم اهداف عراق از تجاوز به ایران
۹۶	اوضاع سیاسی، اقتصادی و نظامی ایران در آستانهٔ شروع جنگ
۹۸	اوضاع نظامی، سیاسی و اقتصادی عراق در آستانهٔ شروع جنگ

فصل پنجم؛ لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه از پیروز انقلاب اسلامی تا جنگ تحمیلی

۱۰۳	اوضاع اجتماعی استان کرمانشاه در آغاز پیروزی انقلاب اسلامی

مشکلات ارتش و لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه پس از پیروزی انقلاب اسلامی ۱۰۷

شرح اجمالی وقایع پاوه

- اشغال شهر پاوه توسط چریک‌های مسلح ۱۰۹
- فرمان بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران در خصوص بحران پاوه ۱۱۰
- حرکت نیروهای ارتشی به منطقه پاوه ۱۱۱
- پاکسازی منطقه پاوه ۱۱۲
- تجزیه و تحلیل بحران پاوه ۱۱۴
- گسترش یگان‌های تابعه لشکر ۸۱ زرهی در نیمه اول سال ۱۳۵۹ ..... ۱۱۵
- عملیات‌های لشکر ۸۱ زرهی در نیمه اول سال ۱۳۵۹ ..... ۱۱۷
- رویدادهای نظامی شهریور ماه ۱۳۵۹ در منطقه مسئولیت لشکر ۸۱ زرهی ۱۱۹
- چند تجربه مهم برای اداره کنندگان جمهوری اسلامی ایران ۱۳۳

فصل ششم: عملیات‌های نظامی دوران جنگ تحمیلی در استان کرمانشاه

- عملیات‌های نظامی دوران جنگ تحمیلی در استان کرمانشاه ۱۴۹
- شرح اجمالی عملیات‌های آفندی برون استانی لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه ۱۵۱
- عملیات‌های آفندی مشترک ارتش و سپاه پاسداران در استان کرمانشاه ۱۵۶
- شرح اجمالی عملیات‌های آفندی یگان‌های نرالجا در استان کرمانشاه ۱۵۹
- شرح اجمالی عملیات‌های آفندی برون استانی لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه ۱۶۴

فصل هفتم: استان کرمانشاه در آغازین روزهای جنگ تحمیلی

- اهم رویدادهای نظامی - سیاسی کشور در اولین سال دفاع مقدس ۱۷۳
- تقسیم‌بندی جبهه‌های عملیاتی بین دو کشور ایران و عراق ۱۷۵
- گسترش نیروهای عراقی در مناطق مرزی غرب کشور در آغاز جنگ تحمیلی ۱۷۶
- اهداف ارتش عراق از پیشروی در مناطق عملیاتی غرب کشور ۱۷۶
- نحوه گسترش نیروهای خودی در استان کرمانشاه در آغاز جنگ تحمیلی ۱۸۱
- وقایع آغازین روزهای جنگ تحمیلی در استان کرمانشاه ۱۸۴
- وقایع نظامی سی و یکم شهریور ماه ۱۳۵۹ در استان کرمانشاه ۱۸۵
- وقایع نظامی یکم مهرماه ۱۳۵۹ در منطقه مسئولیت لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه ۱۸۶
- وقایع نظامی دوم مهرماه ۱۳۵۹ در منطقه مسئولیت لشکر ۸۱ زرهی ۱۸۹
- وقایع نظامی سوم مهرماه ۱۳۵۹ در منطقه مسئولیت لشکر ۸۱ زرهی ۱۹۴
- وقایع نظامی ۴مهرماه ۱۳۵۹ در منطقه مسئولیت لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه ۱۹۶
- نحوه گسترش نیروهای خودی و دشمن در منطقه مسئولیت لشکر ۸۱ زرهی ۱۹۹

راهبرد نظامی جمهوری اسلامی ایران در جنگ تحمیلی ۲۰۰

فصل هشتم: تشریح عملیات عاشورا

جغرافیای نظامی منطقه سومار	۲۰۷
عملیات عاشورا	۲۰۸
اهداف اجرای عملیات عاشورا	۲۰۸
شرح اجمالی طرح عملیاتی عاشورا	۲۰۹
نتایج عملیات عاشورا	۲۱۱
عبرت‌ها و آموزه‌های عملیات عاشورا	۲۱۳
تحلیل عملیات عاشورا از دیدگاه اصول عملیات آفندی	۲۱۵
تحلیل عملیات عاشورا از دیدگاه اصول جنگ	۲۱۸
جغرافیای نظامی منطقه گیلان غرب	۲۲۹
عملیات آفندی تنگ حاجیان	۲۳۰
چگونگی طراحی و اهداف عملیات تنگ حاجیان	۲۳۰
طرح عملیاتی امین شماره شش	۲۳۲
اشکال‌های عمده طرح عملیاتی امین شش	۲۳۹
شرح اجمالی طرح عملیاتی امین شماره شش	۲۴۱
آنچه در عملیات تنگ حاجیان گذشت	۲۴۳
رویدادهای اولین روز نبرد	۲۴۳
رویدادهای دومین روز عملیات	۲۴۵
پاتک‌های دشمن متجاوز به مواضع نیروهای خودی	۲۴۷
دستاوردهای عملیات تنگ حاجیان	۲۴۷
تلفات و ضایعات نیروهای خودی در عملیات تنگ حاجیان	۲۴۸
تحلیل عملیات تنگ حاجیان از دیدگاه اصول عملیات آفندی	۲۴۹
تحلیل عملیات تنگ حاجیان از دیدگاه اصول جنگ	۲۵۱
اهمیت ارتفاعات بازی‌دراز	۲۵۷
جنبه‌های نظامی زمین منطقه:	۲۵۸
مرحله اول عملیات بازی‌دراز	۲۶۳
اهداف اجرای عملیات بازی‌دراز	۲۶۳
گسترش یکان‌های دشمن در منطقه عملیاتی سرپل ذهاب، قصر شیرین و گیلان غرب	۲۶۴
گسترش یکان‌های خودی در منطقه عملیاتی سرپل ذهاب، قصر شیرین و گیلان غرب	۲۶۵

۲۷۴	شرح اجمالی طرح عملیاتی محسن
۲۷۶	آنچه در اولین مرحله عملیات بازی دراز گذشت
۲۷۶	اهم رویدادهای نخستین روز نبرد (۱۳۶۰/۲/۲)
۲۷۹	اهم رویدادهای دومین روز نبرد (۱۳۶۰/۲/۳)
۲۸۱	اهم رویدادهای سومین روز نبرد (۱۳۶۰/۲/۴)
۲۸۲	اهم رویدادهای چهارمین روز نبرد (۱۳۶۰/۲/۵)
۲۸۳	اهم رویدادهای پنجمین روز نبرد (۱۳۶۰/۲/۶)
۲۸۴	اهم رویدادهای ششمین روز نبرد (۱۳۶۰/۲/۷)
۲۸۵	اهم رویدادهای هفتمین روز نبرد (۱۳۶۰/۲/۸)
۲۸۸	اهم رویدادهای هشتمین روز نبرد (۱۳۶۰/۲/۹)
۲۸۸	نتیجه مرحله یکم عملیات بازی دراز
۲۹۰	دومین مرحله عملیات بازی دراز
۲۹۰	سازمان و گسترش نیروی متجاوز در جبهه بازی دراز
۲۹۰	سازمان و گسترش نیروی خودی در منطقه بازی دراز
۲۹۱	طرح عملیاتی شهید ادیان
۳۰۲	اشکال‌های طرح عملیاتی شهید ادیان
۳۰۴	شرح اجمالی طرح عملیاتی شهید حسین ادیان
۳۰۵	آنچه در دومین مرحله عملیات بازی دراز گذشت
۳۰۷	نتیجه مرحله دوم عملیات بازی دراز
۳۱۰	تحلیل مراحل اول و دوم عملیات بازی دراز از دیدگاه اصول عملیات آفندی
۳۱۵	تحلیل عملیات بازی دراز از دیدگاه اصول جنگ
۳۲۳	کلیات
۳۲۴	اهم رویدادهای سیاسی - نظامی کشور در دومین سال دفاع مقدس
۳۲۶	وضعیت ارتفاعات شیاکوه و چرمیان
۳۲۶	عملیات آفندی مطلع‌الفجر (شیاکوه)
۳۲۶	اهداف عملیات مطلع‌الفجر
۳۲۷	طرح عملیاتی مطلع‌الفجر
۳۳۵	شرح اجمالی طرح عملیاتی مطلع‌الفجر
۳۳۶	آنچه در عملیات مطلع‌الفجر گذشت
۳۳۸	رویدادهای عملیاتی روزهای (۱۳۶۰/۹/۲۲) الی (۱۳۶۰/۹/۳۰)

۳۳۹	رویدادهای عملیاتی دی‌ماه ۱۳۶۰
۳۴۰	نتایج عملیات مطلع‌الفجر
۳۴۳	تحلیل عملیات مطلع‌الفجر از دیدگاه اصول عملیات آفندی
۳۴۵	تحلیل عملیات مطلع‌الفجر از دیدگاه اصول جنگ
۳۵۳	کلیات
۳۵۴	اهم رویدادهای سیاسی- نظامی کشور در سومین سال دفاع مقدس
۳۵۴	جغرافیای نظامی منطقه سومار
۳۵۶	استعداد و نحوه گسترش یکان‌های دشمن در منطقه عملیاتی
۳۵۷	اهداف عملیات مسلم‌بن‌عقیل
۳۵۸	طرح عملیاتی مسلم‌بن‌عقیل
۳۵۸	سازمان رزمی
۳۶۴	اشکال‌های طرح عملیاتی مسلم‌بن‌عقیل
۳۶۶	آنچه در عملیات مسلم‌بن‌عقیل گذشت
۳۶۸	اهم رویدادهای دومین روز نبرد (۱۳۶۱/۷/۱۰)
۳۶۸	اهم رویدادهای سومین روز نبرد (۱۳۶۱/۷/۱۱)
۳۶۹	اهم رویدادهای چهارمین روز نبرد (۱۳۶۱/۷/۱۲)
۳۶۹	اهم رویدادهای پنجمین روز نبرد (۱۳۶۱/۷/۱۳)
۳۷۰	اهم رویدادهای ششمین روز نبرد (۱۳۶۱/۷/۱۴)
۳۷۰	اهم رویدادهای هفتمین روز نبرد
۳۷۱	اهم رویدادهای دوازدهمین روز نبرد (۱۳۶۱/۷/۲۰)
۳۷۱	عبرت‌ها و آموزه‌های عملیات مسلم‌بن‌عقیل
۳۷۲	نتایج عملیات مسلم‌بن‌عقیل
۳۷۳	تحلیل عملیات مسلم‌بن‌عقیل از دیدگاه اصول عملیات آفندی
۳۷۶	تحلیل عملیات مسلم‌بن‌عقیل از دیدگاه اصول جنگ
۳۸۳	کلیات
۳۸۴	اهم رویدادهای سیاسی - نظامی کشور در هشتمین سال دفاع مقدس
۳۸۵	تشریح اجمالی رویدادهای آخرین سال جنگ تحمیلی
۳۹۲	پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از جانب جمهوری اسلامی ایران
۳۹۲	واکنش دولت عراق به قطعنامه ۵۹۸ سازمان ملل متحد
۳۹۵	محل استقرار، اسامی فرماندهان و یکان‌های عملیاتی مستقر در مناطق عملیاتی

۳۹۶	اجرای عملیات توکلنا علی الله توسط ارتش عراق
۳۹۷	زمینه‌سازی دولت عراق برای اجرای عملیات فروغ جاویدان (راصد)
۳۹۸	تشریح طرح عملیاتی فروغ جاویدان
۳۹۹	اجرای عملیات فروغ جاویدان (راصد)
۴۰۱	چگونگی اجرای عملیات مرصاد
۴۰۵	عبرت‌ها و آموزه‌های روزهای پایانی جنگ در استان کرمانشاه
۴۱۳	کلیات
۴۱۴	سازمان، مأموریت و منطقه مسئولیت پایگاه هوانیروز کرمانشاه
۴۱۷	نقش پایگاه هوانیروز کرمانشاه در جنگ‌های داخلی کردستان ایران
۴۱۷	نقش پایگاه هوانیروز کرمانشاه در دوران جنگ تحمیلی
۴۱۹	عملیات‌های سرنوشت ساز پایگاه هوانیروز کرمانشاه در دوران دفاع مقدس
۴۲۸	نقش پایگاه هوانیروز کرمانشاه در عملیات مردم یاری
۴۳۳	کلیات
۴۳۴	ایلات و طوایف ساکن در استان کرمانشاه
۴۳۵	نحوه فراخوانی عشایر غرب کشور در دوران جنگ تحمیلی
۴۴۰	تشکیل گمجن غرب کشور و روند تحولات آن
۴۴۴	اهم عملیات‌های گمجن
۴۴۹	کلیات
۴۴۹	تشریح آثار جنگ تحمیلی در استان کرمانشاه
۴۵۵	پیوست‌ها؛ نقشه‌ها، اسناد و مدارک
۴۹۳	منابع و مأخذ

مقدمه

سپاس و ستایش بی‌پایان، سزاوارِ درگاهِ پروردگارِ قهار است که شبِ ظلمتِ ستمگران و یکه‌تازی متجاوزان را با انوارِ خورشیدِ عالم‌تابِ عدالتش پایان بخشید و رنگین‌کمانِ پیروزی بر دشمنانِ غدار را در سپهرِ اقتدارِ نشانِ ایرانِ عزیز، نمایان ساخت.

کرمانشاه یکی از شهرهای باستانی ایران می‌باشد که بر اساس داستان‌های اساطیری، «تهمورث دیوبند» سومین پادشاه سلسلهٔ پیشدادیان، بنیانگذار آن بوده است. برخی از مورخین، بنای این شهر را به زمانِ پادشاهی «بهرام ساسانی» نسبت داده‌اند. در آن روزگار، کرمانشاه به دلیل نزدیکی با نیسفون - پایتخت ساسانیان - از اهمیت خاصی برخوردار بوده - وجود کتیبهٔ معروف طاقِ بستان مؤید این واقعیت است - و در ماه‌های گرم سال، به عنوان «منطقهٔ ییلاقی» مورد استفادهٔ شهریاران ساسانی قرار می‌گرفته است. پس از شکست ساسانیان در برابر اعراب، این شهر مورد توجه خلفای اسلامی - به ویژه حکام عباسی - واقع شد. در کتاب‌های جغرافیای اسلامی از کرمانشاه با عنوان «قرمیسین» یاد شده است. استان کرمانشاه از شمال به استان کردستان، از شرق به استان همدان، از جنوب شرقی به استان لرستان، از جنوب به استان ایلام و از غرب به کشور عراق محدود و منتهی می‌شود. قبل از سال ۱۳۳۰، کرمانشاهان - شامل استان کرمانشاه و فرمانداری‌های کردستان، همدان، لرستان و ایلام - به استان پنجم اشتها داشت، لیکن به مرور زمان فرمانداری‌های کردستان، همدان، لرستان و ایلام به فرمانداری کل تبدیل شدند و پس از تفکیک از کرمانشاهان و الحاق مناطقی به آنها، استان‌های جدیدی را تشکیل دادند. استان کرمانشاه به لحاظ موقعیت جغرافیایی خاص خود - قرار گرفتن بر محور تهران - بغداد^۱ که دو پایتخت مهم در خاورمیانه هستند - و دارا بودن حدود ۲۶۲ کیلومتر مرز مشترک با کشور عراق، از دیرباز

---

۱. بغداد. کلمهٔ فارسی باستان است و از دو جزء بغ (به معنی خدا) و داد (به معنی بخشش) تشکیل شده است و معنای بخشش خداوندی را می‌دهد.

اهمیت ویژه‌ای داشته و در طول دوره‌های مختلف تاریخ، سنگری مقاوم در برابر تجاوز بیگانگان محسوب و به صحنه جنگ‌های خونینی بدل گشته است.

هرگاه دشمنان بدسگال از ناحیه مرزهای غربی کشور، خیال شوم دست‌اندازی به خاک پاک ایران زمین را در سر پرورانیده‌اند، ابتدا سینه ستبر و گردن افراشته کوهستان‌های کرمانشاهان را هدف تیرکین خود قرار داده‌اند. لیکن، آموزگار مجرب تاریخ گواهی داده است که عبور از کوهستان‌ها و گذرگاه‌های صعب‌العبور آن دیار، برای دشمنان قوی پنجه‌ای همچون امیر تیمور گورکانی، سرداران گردنکش عثمانی، قوای متجاوز روس و انگلیس و ارتش بعثی عراق، کاری بس سخت و دشوار بوده و در بسیاری از مواقع به ناکامی تجاوز-پیشگان انجامیده است.

سازمان عقیدتی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران (نشر اجا) در راستای انجام رسالت معنوی‌اش که همانا اعلانت‌داری از مصادیق بارز ایثار و فداکاری نیاکان‌مان در حفظ استقلال میهن اسلامی، انتشار وقایع پندآموز از تاریخ گذشتگان و ارتقای روحیه سلحشوری در بین نسل‌های آتی و آیندگان این مرز و بوم در مواجهه با تجاوز اجانب و اغیار می‌باشد، پیشنهاد تالیف کتاب حاضر را به من دادند بنابراین پس از حضور در دانشکده فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران - دهم آبان ماه ۱۳۸۷ - دم جانبخش یادگاران بی‌بدیل دوران دفاع مقدس که با طرح‌ریزی‌های عملیاتی و فرماندهی مدبرانه خویش در مرزهای خونین استان کرمانشاه، زهر شکست‌های تلخ را به حقوق متجاوزان ریخته و کاخ آرزوهای شوم دشمنان را چون آوار مصیبت بر سرشان خراب کرده بودند، غنچه‌های امید و توکل نسبت به تحقق اهداف والای نگارش کتاب «فرمان آتش در کوهستان‌های باختر» در وجودم شکفت و موظف به انجام این وظیفه خطیرم نمود.

به‌این‌سان، کتاب حاضر به زیور طبع آراسته و دیباچه عشقی در تاریخ نظامی کرمانشاه گشوده شد که از هر سطرش رایحه ایثار شامه‌نوازی می‌کند و از پهنه هر برگش، چشمه‌ای از خاطرات حماسی و ماندگار می‌جوشد. اگر چه در بیشتر فصول کتاب حاضر، سعی بر آن بوده است که به توصیف وقایع جنگ تحمیلی در استان کرمانشاه پرداخته شود، لیکن وجود پیوند دیرینه جغرافیایی، قومی و فرهنگی بین استان‌های ایلام، کردستان و کرمانشاه از یک سو و نقش حائز اهمیت لشکر ۸۱ زرهی، پایگاه هوانیروز شهیدکشوری، پشتیبانی منطقه یک و... نسبت به فرونشاندن آتش بحران‌های داخلی کردستان ایران و دفع تجاوز دشمن

بعثی در استان‌های ایلام و کرمانشاه، از سوی دیگر، موجب گردیده تا ریشه‌های وقایع نظامی استان‌های یاد شده در هم تنیده شوند. این ارتباط چنان تنگاتنگ است که مطالعه حوادث جنگی یک استان را بدون داشتن اطلاعات کافی از رخدادهای نظامی دو استان دیگر، با ابهامات بسیاری مواجه می‌کند. از این رو، نگارنده در طول هفت سال گذشته - از ۱۳۸۲ الی ۱۳۸۹ - بر آن شد تا با تألیف کتاب‌های شمشیر پیروزی، بر بلندای سرزمینم و فرمان آتش در کوهستان‌های باختر، در حد بضاعت خویش نسبت به توصیف و تحلیل اهم رویدادهای عملیاتی در استان‌های یاد شده اقدام کند و شرایط لازم را برای محققان وادی رخدادهای نظامی غرب کشور - به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی و دوران دفاع مقدس - تسهیل نماید. از آنجا که کتاب‌های یاد شده بالا به روشن کردن بخشی از مجهولات و رفع بسیاری از مجهولات تاریخ دفاع مقدس کمک شایان توجهی نموده‌اند، لذا به پژوهشگران تیزبین تاریخ جنگ تحمیلی در غرب کشور، توصیه می‌شود که کتاب‌های یاد شده را به‌عنوان بخشی از منابع تحقیقاتی خود مورد مطالعه قرار دهند و مباحث مطروحه در متن آنها را بی‌ارتباط با یکدیگر ندانند. بنابراین شایسته است که در این مقدمه به ذکر نکاتی در رابطه با محتوا و اهداف تألیف کتاب فرمان آتش در کوهستان‌های باختر و همچنین شرح اجمالی فصول آن پرداخته شود:

- ♦ وقت آن شد که در خلوت دل باز کنیم
- ♦ دست در گردن آن دلیر طناز کنیم
- ♦ سالکان را ز نظر پرده غفلت بذریم
- ♦ با خیر، هم از انجام و هم از آغاز کنیم
- ♦ کتاب فرمان آتش در کوهستان‌های باختر فراهم آمده از مدارک معتبر نظامی است که در متن آن، نسبت به تشریح علمی رویدادهای نظامی قرن معاصر در استان کرمانشاه اقدام شده است.
- ♦ انتخاب نام کتاب بر اساس فرامینی که توسط فرماندهان نیروهای خودی و دشمن در راستای اجرای عملیات‌های نظامی در منطقه کوهستانی کرمانشاهان صادر شده‌اند، صورت گرفته است.
- ♦ هدف از نگارش این کتاب، بیان رویدادهای نظامی کرمانشاهان در قرن اخیر، جلوگیری از جعل وقایع دوران دفاع مقدس توسط تحریف‌گران، انتقال تجارب ارزنده عملیاتی به فرماندهان نظامی و نسل آینده‌ساز ارتش و همچنین تهیه مجموعه‌ای مستند برای رجوع و استفاده پژوهشگران تاریخ جنگ تحمیلی می‌باشد.

❖ کتاب فرمان آتش در کوهستان‌های باختر مشتمل بر شانزده فصل و یک بخش پیوست می‌باشد که شرح اجمالی آنها به قرار زیر است:

(۱) در نخستین فصل کتاب نسبت به تشریح جغرافیای طبیعی، سیاسی و نظامی استان کرمانشاه اقدام شده و در واقع شرایط لازم برای درک هرچه بهتر خوانندگان از محل وقوع رخدادهای نظامی در آن استان فراهم شده است. آنچه که در خصوص جغرافیای نظامی استان کرمانشاه نگاشته شده، حاصل تجارب یک دهه خدمت و حضور مستمر نگارنده در مناطق مرزی و عملیاتی غرب کشور می‌باشد.

(۲) فصل دوم کتاب به شرح اهم تغییرات ساختاری و مأموریت‌های واگذاری به یکان نظامی کرمانشاه در سال‌های ۱۳۵۷-۱۳۰۷ اختصاص دارد. به عبارت دیگر، مطالب مطروحه در این فصل، تاریخچه پنجاه ساله‌ای از اهم تغییر و تحولات سازمانی و فعالیت‌های نیروهای نظامی در استان کرمانشاه را به خوانندگان عرضه می‌دارد.

(۳) با نگرش به اینکه استان کرمانشاه از موقعیت خاص جغرافیایی - هم‌جواری با سرزمین بین‌النهرین - برخوردار می‌باشد، از این‌رو در طول ادوار متمادی محل وقوع رویدادهای مهم نظامی و بروز صحنه جنگ‌های خونینی بوده است. بنابراین به منظور تنویر اذهان خوانندگان، در سومین فصل کتاب به شرح اجمالی رخ دادهای نظامی استان کرمانشاه در جریان جنگ‌های اول و دوم جهانی خواهیم پرداخت.

(۴) از آنجا که روابط بین ایران و عراق پس از پیروزی انقلاب اسلامی تأثیر مستقیم و غیرقابل انکاری را در بروز جنگ تحمیلی دارد، از این‌رو در چهارمین فصل کتاب به شرح روابط بین دو کشور، اقدامات ستیزه‌جویانه حکومت بعث علیه جمهوری اسلامی ایران و همچنین مقایسه اوضاع سیاسی، اقتصادی و نظامی ایران و عراق در آستانه شروع جنگ پرداخته شده است.

(۵) هدف از نگارش فصل پنجم کتاب، تشریح وضعیت عملیاتی لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه و ذکر رویدادهایی است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی و پیش از آغاز جنگ تحمیلی - به‌ویژه در شهریورماه ۱۳۵۹ - لشکر یاد شده و استان کرمانشاه را درگیر خود کرده بودند. از این‌رو، خواهیم کوشید تا با شرح اجمالی و توصیف اوضاع نظامی - اجتماعی آن دوران استان کرمانشاه و همچنین بررسی وضعیت توان رزمی و مشکلات فراوری لشکر ۸۱ زرهی - پیش از آغاز جنگ - این نکته را روشن کنیم که با شروع جنگ تحمیلی، دلیرمردان لشکر یاد

شده، در چه شرایط دشواری به مقابله با دشمنان داخلی و خارجی پرداخته‌اند و با تحمل چه مشقاتی دین خود را به میهن اسلامی ادا کرده‌اند!

۶) اهمیت نظامی استان کرمانشاه به گونه‌ای است که دشمن بعثی، تجاوز به میهن اسلامی را از مرزهای آن استان آغاز کرد - از ایجاد تشنج و درگیری‌های مرزی که ماه‌ها قبل از شروع رسمی جنگ به آن دامن می‌زد تا اشغال منطقه زین‌الکش در تاریخ ۱۳۵۹/۶/۱۶ و... - و آخرین عملیات‌های نظامی خود در واپسین روزهای جنگ - عملیات‌های توکلنا علی‌الله و همچنین فروغ جاویدان توسط سازمان مجاهدین (منافقین) خلق - را نیز در استان کرمانشاه به مرحله اجرا گذاشت. از این‌رو، در ششمین فصل کتاب به ذکر جداول عملیاتی و اهم فعالیت‌های نظامی که در دوران دفاع مقدس توسط لشکر ۸۱ زرهی در داخل و یا خارج از استان کرمانشاه انجام گرفته و همچنین عملیات‌هایی که به وسیله سایر یکان‌های نظامی در مناطق عملیاتی استان یاد شده به مرحله اجرا در آمده است، پرداخته خواهد شد.

۷) خوانندگان محترم پس از مطالعه فصل هفتم کتاب با چگونگی تقسیم‌بندی جبهه‌های عملیاتی بین دو کشور ایران و عراق، وضعیت استقرار لشکر ۸۱ زرهی در منطقه واگذاری به آن لشکر - استان‌های کرمانشاه و ایلام - اهم رویدادهای نظامی - سیاسی کشور در اولین سال دفاع مقدس، نحوه تجاوز و محورهای نفوذی ارتش عراق به استان کرمانشاه و چگونگی مقاومت و عکس‌العمل نیروهای خودی علیه متجاوزان بعثی در آغازین روزهای جنگ تحمیلی آشنا خواهند شد.

۸) در فصل هشتم کتاب، به تشریح دلایل طراحی و چگونگی اجرای عملیات عاشورا، بررسی آن عملیات از دیدگاه اصول عملیات آفندی و همچنین اصول نه‌گانه جنگ و بیان عبرت‌ها و آموزه‌های حاصل از انجام عملیات یاد شده، پرداخته شده است.

عملیات عاشورا در ساعت ۰۵:۳۰ بیست و هشتم آبان ماه ۱۳۵۹ - مصادف با روز عاشورای حسینی - در منطقه عملیاتی سومار به مرحله اجرا در آمد. بر اساس دستور ابلاغی به یکان‌های تابعه تیپ ۲ لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه، گردان‌های ۱۱۹ مکانیزه و ۲۹۰ تانک، بایستی پس از عبور از خط گردان ۱۶۳ پیاده لشکر ۷۷ خراسان - مستقر در گردنه کرشکین و ارتفاعات شریفان - به ترتیب نسبت به تصرف ارتفاعات سارات در جنوب محور کله جوب - سومار و آزادسازی ارتفاعات بند پیرعلی در شمال محور یاد شده اقدام می‌کردند.

۹) فصل نهم کتاب به تبیین چگونگی طرح‌ریزی و اجرای عملیات تنگ‌حاجیان، تشریح عملیات یاد شده از دیدگاه اصول عملیات آفندی و اصول نه‌گانه جنگ و همچنین بیان دستاوردها، عبرت‌ها و آموزه‌های عملیات یاد شده، اختصاص یافته است.

عملیات آفندی تنگ‌حاجیان به مدت دو روز از ۱۳۵۹/۱۰/۱۴ در منطقه عمومی گیلان‌غرب توسط یکان‌های زیر امر گروه رزمی کبیر - شامل: گردان ۱۱۰ پیاده لشکر ۷۷ خراسان، گردان ۸۱۲ پیاده لشکر ۸۱ زرهی، گردان ۲۸۵ تانک لشکر ۸۱ زرهی، گردان ۲۰۶ ژاندارمری مشکین‌شهر، گردان ۳۱۷ توپخانه لشکر ۸۱ زرهی، گردان پیاده سپاه پاسداران و پشتیبانی گروه هجومی هوانیروز - با هدایت قرارگاه لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه به مرحله اجرا در آمد.

۱۰) در فصل دهم کتاب، به شرح دلایل طراحی و چگونگی اجرای مراحل اول و دوم عملیات بازی‌دراز، بررسی آن عملیات از دیدگاه اصول عملیات آفندی و اصول نه‌گانه جنگ و همچنین بررسی عبرت‌ها و آموزه‌های قابل توجه در روند اجرایی عملیات یاد شده پرداخته شده است.

مرحله یکم عملیات بازی‌دراز به مدت هفت روز از ۱۳۶۰/۲/۲ توسط یکان‌های لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه - گردان‌های ۱۴۳ مکانیزه، ۱۸۴ پیاده، ۲۱۱ و ۲۱۵ تانک، گردان مالک اشتر - یک گروه رزمی از تیپ ۵۵ هوایر شیراز، گردان ۸۱۱ لشکر ۳۰ گرگان و یک گروه رزمی از نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در منطقه عمومی سرپل‌ذهاب به مرحله اجرا در آمد.

مرحله دوم عملیات یاد شده به مدت چهار روز از ۱۳۶۰/۴/۱۱ توسط تیپ ۳ لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه و عناصری از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در منطقه عمومی سرپل‌ذهاب انجام گرفت.

۱۱) در فصل یازدهم کتاب، چگونگی طراحی و اجرای عملیات مطلع‌الفجر (شیاکوه) و همچنین تجزیه و تحلیل آن عملیات از دیدگاه اصول عملیات آفندی و اصول نه‌گانه جنگ، مورد بررسی قرار گرفته است.

عملیات مطلع‌الفجر به مدت ۲۷ روز از ساعت ۰۳:۰۰ بیستم آذر ماه ۱۳۶۰ توسط قرارگاه لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه و یکان‌های تابعه و زیر امرش - تیپ ۳ زرهی، تیپ ۵۸ ذوالفقار، گردان ۱۹۱ مرکز پیاده شیراز، گروه عملیاتی الف لشکر نوهد، یک گردان از

ژاندارمری و سه گردان از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی - تحت پشتیبانی هوانیروز و نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در منطقه عملیاتی گیلان غرب - ارتفاعات شیاکوه، چرمیان و تنگ قاسم آباد - به مرحله اجرا درآمد.

۱۲) فصل دوازدهم کتاب به چگونگی طراحی و اجرای عملیات مسلم بن عقیل و همچنین تجزیه و تحلیل عملیات یاد شده از دیدگاه اصول عملیات آفندی و اصول نه گانه جنگ اختصاص یافته است.

عملیات مسلم بن عقیل به مدت ۱۲ روز از ۱۳۶۱/۷/۹ توسط قرارگاه های ظفر - ستاد لشکر ۸۱ زرهی و ستاد لشکر نصر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی - و ظفر ۱ - شامل تیپ ۵۵ هواپرد، تیپ محمد رسول الله (ص)، گروهان تانک تیپ ۵۵ و ۶۲ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی - و ظفر ۲ - شامل: تیپ ۴ مکانیزه لشکر ۸۱ زرهی، تیپ عاشورا، گروهان تانک ام - ۴۷ لشکر ارومیه، گروهان ۲ تانک گردان ۲۱۷ تانک لشکر ۸۱ زرهی، گروهان تانک تیپ ۵۵ و تیپ ۶۲ سپاه پاسداران - و ظفر ۳ - شامل: تیپ امام رضا (ع)، تیپ جوادالائمه (ع)، گروهان تانک تیپ ۵۵ و ۶۲ سپاه پاسداران - در منطقه عملیاتی سومار به مرحله اجرا درآمد. به دنبال اجرای عملیات یاد شده ارتفاعات کهنهریگ و گیسکه آزاد شدند و حدود ۱۵۰ کیلومتر مربع از خاک میهن اسلامی از لوث وجود متجاوزان پاک شد.

۱۳) در فصل سیزدهم کتاب به تشریح رویدادهای سیاسی - نظامی آخرین سال جنگ تحمیلی، دلایل پذیرش قطعنامه ۵۹۸ سازمان ملل متحد، چگونگی اجرای عملیات های توکلنا علی الله، فروغ جاویدان و مرصاد - ۱۳۶۷/۴/۲۹ الی ۱۳۶۷/۵/۷ - در استان کرمانشاه پرداخته شده است. عملیات مرصاد به مدت سه روز - ۱۳۶۷/۵/۵ الی ۱۳۶۷/۵/۸ - توسط یکان های نیروی زمینی، هوانیروز و نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران و همچنین نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و بسیج مردمی در استان کرمانشاه به مرحله اجرا درآمد. در جریان عملیات مرصاد، میزان قابل توجهی از توان رزمی سازمان مجاهدین (منافقین) خلق نابود شد، مناطق اشغالی استان کرمانشاه از لوث وجود دشمن پاک و آخرین برگ پیروزی رزمندگان ایرانی به پرونده دوران دفاع مقدس افزوده شد.

۱۴) فصل چهاردهم کتاب به تبیین نقش پایگاه هوانیروز کرمانشاه در رویدادهای عملیاتی غرب کشور - استان کرمانشاه - پس از پیروزی انقلاب اسلامی و دوران دفاع مقدس اختصاص یافته است.

۱۵) در طول ادوار متمادی، رویدادهای تاریخ نظامی ایران همواره با نقش آفرینی عشایر به عنوان یکی از هسته‌های تشکیل دهنده نیروهای رزمی کشورمان در مقابله با دشمنان این مرز و بوم، عجین بوده است. حضور پرشور عشایر استان کرمانشاه در وقایع جنگ‌های اول و دوم جهانی، مبارزات خستگی‌ناپذیر آنان با اشغالگران روسی و انگلیسی و از خودگذشتگی و جسارت‌شان در مقابله با ارتش متجاوز عراق در دوران دفاع مقدس، گواهی بر نقش حائز اهمیت آن مردم سلحشور در حفظ سرحدات میهن عزیزمان بوده است. از آنجا که با شروع جنگ تحمیلی، عشایر غرب کشور تحت امر ارتش جمهوری اسلامی ایران قرار گرفتند و به مقابله با دشمن متجاوز برخاستند، بنابراین در فصل پانزدهم کتاب به ذکر اجمالی اهم فعالیت‌های آن راد مردان غیور در دوران دفاع مقدس پرداخته شده است.

۱۶) فصل شانزدهم کتاب به تحلیل جامعی از آثار جنگ تحمیلی بر اوضاع نظامی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی استان کرمانشاه در دوران دفاع مقدس، اختصاص یافته است.

۱۷) در بخش پیوست - به منظور درک هر چه بهتر مطالب مطروحه در متن کتاب - جدول تعداد روزهای جنگ تحمیلی، متن نامه محرمانه حضرت امام خمینی^(ره) که مبین دلایل پذیرش قطعنامه ۵۹۸ سازمان ملل متحد می‌باشد، ترجمه فارسی متن قطعنامه یاد شده، نقشه‌های رنگی و عکس‌های مستند عملیاتی آورده شده است.

✽ نگارنده بر خود لازم می‌داند از راهنمایی‌های خردمندانه امیر سرتیپ ستاد اسماعیل سهرابی که با خلوص نیت در راه به ثمر رسانیدن کتاب حاضر، این خادم کمترین را یاری دادند، قدردانی نماید.

✽ جای دارد که در این مقدمه از یاران دیرین و هم‌زمان ارجمندم سرهنگ توپخانه ستاد حسین فرج‌پور، سرهنگ خلبان ستاد جعفرعلی موسوی، سرهنگ زرهی ستاد سلیمان طاهری، سرهنگ ۲ زرهی امیر نوری‌الاصل، سرهنگ ۲ هوایی ستاد محمدرضا شیدایی و کارمند احمد حسینی‌نژاد که در راستای جمع‌آوری اسناد و مدارک مورد استفاده در این اثر فرهنگی - نظامی مستند، متحمل زحمات فراوان شده‌اند و به ثبت تاریخ نظامی کرمانشاهان در قرن معاصر، خدمتی ماندگار کرده‌اند، به نیکی یاد کنم و توفیق روزافزون دنیوی و اخروی آنان را از درگاه ایزد منان مسئلت نمایم.

✽ بدیهی است که مولف، کتاب «فرمان آتش در کوهستان‌های باختر» را میرای از خطای سهوی نمی‌داند. بنابراین، اعلام نظر خوانندگان گرامی در خصوص مطالب مطروحه،

مساعدتی کریمانه در راستای رفع اشکال‌های احتمالی موجود در متن کتاب یاد شده تلقی و موجب امتنان خواهد شد.

ای نگارندگانِ بی‌غرضِ تاریخِ دفاعِ مقدس، کرمانشاهانِ سرزمینِ عشق و حماسه است و کوه‌های سر به فلک کشیده‌اش، هنوز آثارِ تیشه‌ی شقاوتِ دشمنان را بر سینه‌اش حفظ کرده‌اند. در جای جایِ آن خاک، خونِ دلاور و سربازی به زمین ریخته و حماسه‌ای آفریده شده است. از این‌روست که از داستانِ عشق و آزادگی و هر آنچه از قصه‌ی خوبان بخواهید، باید از آن خاک بپرسید.

ای خاک پاکِ کرمانشاهان، سفره بگستران، شمع روشن کن و هر چه داری بر خوان بگذار، سربازانی که در جای جایِ خفته‌اند، مسافرانِ شهرِ نَورند و ارواح‌شان در ضیافتِ عرشِ اعلا میهمان است، مبادا قدرشان را ندانی و مباد که گرفتارِ سردیِ آغوشِ شوند!

بیستون جایگاهِ راز و نیاز است هنوز	مَأمَنِ دوستی و مدفنِ راز است هنوز
دستِ فرهاد زَند تیشه بیداد بسنگ	روحِ شیرین همه در عشوهِ و ناز است هنوز
همه خفتند به غیر از من و پروانه و شمع	قصه‌ی ما دُو سه دیوانه، دراز است هنوز
بیستون ماند و بناهای دگر گشت خراب	این درِ خانه عشق است که باز است هنوز

سورنا کیانی

مرداد ماه ۱۳۸۹